

MONITOR

zpravodajský čtrnáctideník

ROČNÍK V., ČÍSLO 3

14. únor 2008

(za dobrovolné příspěvky)

Tradice Otců

Z promluvy svatého biskupa Řehoře Naziánského

Uvědom si, odkud máš své bytí, odkud to, že dýcháš, že myslíš a chápeš, a co je nejdůležitější, že poznáváš Boha, že doufáš v nebeské království, v rovné postavení s anděly, v možnost patřit na Boží slávu; zatím sice jakoby v zrcadle a náznacích, pak ovšem v plnosti a jasu (srov. 1 Kor 13,12). Věz, že jsi dítětem Božím a spoludědicem Kristovým, a mám-li se to opovázit říci, že jsi dokon-

ce zbožštěl. Odkud máš tohle všechno? A od koho?

Nebo – abych mluvil o něčem menším a viditelném – čím je to zásluha a čím je to dar, že můžeš hledět na krásu nebe, na východ i západ slunce, na putující měsíc a množství hvězd a na soulad a řád, který v tom všem vládne jako při hře na lyru?

Kdo ti dal dešť, úrodnou zemi, pokrm,

umění, domov, zákony, stát, život v míru a civilizaci a rodinný život v lásce a přátelství?

Odkud se ti dostalo toho, že si můžeš zvířata zkrotit, aby ti sloužila, i že jsou ti dána za pokrm?

Kdo tě ustanovil pánem a králem všeho, co je na zemi?

Kdo věnoval to všechno – abych nepřipomínal jednotlivosti –, čím člověk vyniká nad ostatní živočichy?

Není to Bůh? A ten nyní za to od tebe žádá především a místo všeho ostatního, abys byl dobrý k lidem.

„Smiluj se nade mnou, Bože“

Postoj kajičnosti by nás měl provázet celý život

Kdo by neznal 50. žalm *Miserere* – Smiluj se nade mnou, Bože, jenž jsi tak milosrdný..., žalm, který kajičně zpívá král David po svém několikanásobném hříchu. A najdeme i jiné žalmy, které nazveme kajícími, protože slovem vyjadřují kající postoj.

Kajičnost v sobě obsahuje vnitřní přesvědčení o hříchu, lítost nad ním, zřeknutí se ho a zároveň se projevuje i vnějším vyjádřením tohoto přesvědčení – ať už slovem nebo skutkem. Vnitřní pokání a kající skutky jsou spolu neoddělitelně spjaty: bez vnitřního pokání jsou kající skutky nepravdivé a neplodné; a naopak vnitřní postoj potřebuje nalézt cestu, jak by se vyjádřil navenek.

Na začátku mše svaté je zařazen úkon kajičnosti, který slovem (Vyznávám se... je to má vina...) i postojem (dříve hluboká úklona, dnes alespoň bití se v prsa) vyjadřuje vědomí hříchů a přiznání se k nim. Tento úkon kajičnosti nás pak disponuje k plodnému přijetí milosti, která je nám ve mši svaté nabízena.

Také ve svátosti smíření má kajičnost svoje nezastupitelné místo. Člověk, který k ní přistupuje, se nazývá kajčnick. Musí si být vědom hříchů, litovat jich, vyznat je... a tak dojít odpuštění.

Postoj kajičnosti ale není vyhrazen jen začátku mše svaté nebo svátosti smíření, měli bychom ho v sobě uchovávat po

Joachim Patinir: Pokání sv. Jeronýma. Foto: www.metmuseum.org

celý život. Nebude totiž okamžik, kdy by se nás hřích netýkal (alespoň jako minulé zlo), a kdy bychom se před Boha mohli postavit jako jemu rovní, dokonale a svatí.

Přestože je takový postoj pro tento svět nejen nepopulární, ale i nepochopitelný, ten, kdo miluje Boha a zná cenu vykoupení a spásy, v něm bude neustá-

le nacházet zdroj síly ke konání dobra, zdroj síly ke shovívavosti a trpělivosti se slabostí svou i druhých. Jak výstižně napsal sv. Klement Římský: „Upírejme pohled na Kristovu krev a uvažujme, jak byla drahá pro Boha, jeho Otce; vždyť tím, že byla vylita za naši spásu, nabídl Bůh celému světu milost obrácení.“

fr. Cyprián Suchánek OP

ZPRÁVY

Benedikt XVI. změnil znění velkopáteční přímlyvy v misálu z roku 1962

Státní sekretariát Svatého stolce zveřejnil dne 5. února 2008 doplňující notu k papežskému ustanovení motu proprio Benedikta XVI. *Summorum Pontificum*, kterým byla pro celou církev latinského obřadu potvrzena možnost volně slavit eucharistii podle misálu z roku 1962, tedy misálu předcházejícího pokoncilní liturgické reformě. Zvláštní nota Svatého stolce upravuje v této mimořádné formě latinského ritu znění velkopáteční přímlyvy *Oremus et pro Iudaeis*, tedy modlitbu za židovský národ. Svatý otec Benedikt XVI. upravuje znění modlitby misálu z roku 1962 a ustanovuje, aby se,

počínaje letošním rokem, příslušný text změnil. Úprava textu vychází vstříc hlásům, které se objevily po vydání dokumentu *Summorum Pontificum* a kterým se v modlitbě staršího misálu nelíbila výzva za „obrácení Židů“. Ta tedy byla vystřídána prosbou o „osvětlení jejich srdcí, aby poznali Ježíše Krista jako spasitele celého lidstva“. Závěrečná část velkopáteční přímlyvy pak praví: „Všemohoucí věčný Bože, který chceš, aby všichni lidé byli spaseni a došli poznání pravdy, uděl milostivě, aby vstupem do plnosti národů v tvé Církvi byl spasen celý Izrael.“

Rádio Vatikán

Kardinál Vlk: při prezidentské volbě je Církev neutrální

V neděli 3. února 2008 se při bohoslužbě v rámci biskupské vizitace farnosti Řepy na Praze 17 kardinál Miloslav Vlk modlil za dobrou volbu prezidenta republiky a vyzval věřící, aby na tuto událost pamatovali celý týden i ve svých osobních modlitbách.

Církev se ve volební kampani neangažuje na žádné straně. Ve svých přímlyvných modlitbách se však soustavně modlí za společnost a za ty, kteří v ní mají zodpovědnost, aby nezištně a nesobecky usilovali o opravdové dobro celé společnosti a vedli ji také k pravým duchovním hodnotám, které jsou základem jednoty, solidarity a spolupráce k prospěchu a spokojenosti všech.

www.kardinal.cz

Biskup Duka píše věřícím litoměřické diecéze

Biskup Dominik Duka napsal pastýřský list věřícím litoměřické diecéze, ve kterém vysvětluje kauzu biskupa Posáda. V listě líčí specifickou historii této diecéze a děkuje všem, kdo se po válce snažili ji udržet a obnovit.

Ohledně příčin, jež vedly k přemístění biskupa Posáda na místo českobudějovického světícího biskupa, píše: „Naděje, kterou znamenala konsekrace otce biskupa Pavla, byla však oslabena jeho nemocí. Náročné úkoly, před kterými diecéze

stála od okamžiku jeho svěcení, se týkají zvláště nesnadné oblasti personální a potřebných změn, které znamenají veliký nápor na zdraví ordináře diecéze. Po velmi důkladném a dlouhém zvažování přistoupil Svatý otec ke svému kroku. Ze strany apoštolské nunciatury předtím proběhly konzultace s biskupy, kněžími i některými laiky a odbornou částí veřejnosti. Bylo i mojí povinností ve svědomí informovat o stavu diecéze.“

TS ČBK

Křesťané v Malajsi protestují proti konfiskacím Bible

Malajští křesťané žádají, aby tamější vláda zakročila proti svévolným konfiskacím Biblí v náboženských nakladatelstvích, které provádějí státní úředníci. Výzva byla vydána poté, co na letišti v Putrajaya bylo zabaveno 32 výtisků Bible v angličtině. Přivázela si je domů z Filipín jistá malajská katolička pro potřeby své farnosti. V prohlášení Malajské rady církví

bylo zdůrazněno, že nejde o ojedinělý případ, protože svévole státních úředníků je prakticky beztrestná. Děje se tak v rozporu s vládními prohlášeními o náboženské svobodě. Jako odpověď na protest byly Bible vráceny a náměstek ministra vnitra Fu Ah Kiow oznámil, že se jednalo o zneužití pravomoci veřejného činitele.

Rádio Vatikán

Situace na Haiti alarmující

Iniciativa „Církev v nouzi“ tři týdny monitorovala sociální potřeby země. Haiti je nejhudší země na západní polocevní. ACN dodá na ostrov solární panely, vybuduje v hlavním městě porodnici atd. Komunikace v Haiti jsou v takovém stavu, že jediný způsob, jak zjistit potřeby země, je osobní návštěva. Podle pracovníků ACN se Haitané cítí zapomenuti a odmítáni světem.

40 % Haitanů je HIV pozitivní a 75 % žije pod mezinárodně uznávanou hranicí chudoby. 20 % obyvatel emigrovalo.

Na druhé straně je v Haiti mnoho kněžských povolání.

Zenit

Konference o narovnání vztahu mezi státem a církvemi

Na půdě vysoké školy *CEVRO Institut* se 31. ledna 2008 konala konference na téma Narovnání vztahu mezi církví a státem: aktuální reflexe, která byla spojena s veřejnou prezentací věcného záměru zákona o nápravě některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem v době nesvobody a o narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společenstvy (záměr zákona byl schválen vládou České republiky dne 23. ledna 2008).

Konferenci pořádala vysoká škola *CEVRO Institut* ve spolupráci s Ministerstvem kultury a *Konrad Adenauer Stiftung*.

V úvodu konference vystoupil prorektor *CEVRO Institutu* JUDr. PhDr. Petr Kolář, Ph.D., který připomněl jeden z podstatných znaků západoevropské civilizace spočívající právě v dynamice vztahů mezi státem a církví. Další přednášející se zabývali ústavněprávními aspekty vztahu mezi státem a církví a otázkami právní povahy církevního majetku.

Další blok vystoupení byl tvořen příspěvky aktérů dohody mezi státem a církvemi působícími na území České republiky. Zde mimo jiné zazněla přednáška olomouckého arcibiskupa a předsedy České biskupské konference Mons. Jana Graubnera, kterou přinášíme v tomto čísle *RC Monitoru*.

CEVRO Institut

ZPRÁVY

Evropští biskupové za manželství a rodinu

Komise evropských biskupských konferencí (COMECE) vydala dokument o strategii, kterou by měla EU podporovat manželství. Materiál se soustřeďuje na stoupající rozvodovost a na těžkosti mladých rodin s dětmi. Zdůrazňuje nutnost respektovat národní diverzitu a ponechat rodinné zákonodárství v kompetenci členských států. Biskupové vytýkají EU, že její politika v oblasti zaměstnání, sociální ochrany a redukce chudoby zcela ignoruje důležitost manželství.

Biskupové zdůrazňují, že stabilní páry představují pro Evropu společenský kapitál a jsou zdrojem vzájemné důvěry

ve společnosti i nejlepším institutem pro výchovu dětí. Obviňují EU, že to ignoruje. Vyčítají jí, že považuje za „novou společenskou normu“ rodinu s dvojným příjmem a diskriminuje rodiny s jedním živitelem. Matky, které zůstávají doma a starají se o děti, přispívají k blahobytu všech občanů Unie, říká se ve zprávě, jež cituje studie dokazující, že rozpad rodiny je důležitou příčinou chudoby.

Biskupové varují, že legislativní návrhy EU přesahují její mandát tím, že uznávají faktické svazky a registrovaná partnerství. Tím se podrývá důležitost manželství.

c-fam

Nejen Evropa stárne

Časopis *Nature* uveřejnil studii o populačních vyhlídkách světa. Připravila ji Rakouská akademie věd. Konstatuje se v ní, že obyvatel Země ubývá a rychlost lze jen odhadovat.

Průměrný věk celosvětově stoupá z 26,6 roku v roce 2000 přes 37,3 roku v roce 2050 na 45,6 v roce 2100. Wolfgang Lutz, spoluautor a vedoucí Institutu pro demografii Rakouské akademie věd, řekl listu *Presse*: „Obrat nastal v roce 1997. Už v roce 2001 lze pozorovat pokles obyvatelstva.“

Do sedmdesátých let se předpokládalo, že žádná žena nebude mít méně než dvě děti. Čekalo se také, že očekávaný věk nepřesáhne 75 let. Tyto dvě chyby se vzájemně podporovaly a vedly ke krizi penzijních systémů, řekl Lutz.

Studie předpovídá na léta 2010–2030 stárnutí nejen v západních průmyslových zemích, ale také v Číně, později v jižní Asii a na Středním východě; od roku 2050 má nastat i v Africe.

Kathnet

Slovensko: katolická církev východního obřadu sílí

Rímskokatolická církev má stále nedostatky kňazů. Sťažovat sa ale nemôžu Gréckokatolíci. Ich jediný kňazský seminár v Prešove je preplnený a nových duchovných už pomaly nemajú kam umiestňovať. Teológiu v Prešove študuje 71 gréckokatolíckych bohoslovcov. Každý rok sa ale hlási takmer dvakrát viac záujemcov, než ich môžu do seminára prijať. Gréckokatolícke farnosti na východnom Slovensku

sú už zaplnené. Nových kňazov chcú preto umiestňovať v novo zriadených farnostiach na strednom a západnom Slovensku.

Ak záujem o duchovné povolanie neutíchnie, gréckokatolíci nevyklučujú, že svojich kňazov budú posielat' aj do sveta na misie.

Podľa pápežova rozhodnutia vznikne gréckokatolícke biskupstvo v Bratislave.

TS KBS

Saudská Arábie: zlepši se chování policie k ne-muslimům?

Podle dubajského listu *Gulf News* se agenti *mutawiy*, komise pro prosazování ctnosti a prevence neřesti, musejí podrobit školení, jak se mají chovat k nemuslimským cizincům. Garantem školení je ministerstvo zahraničí. Cílem je umírnit chování *mutawiy*, jež bylo kritizováno

i saudským tiskem, i když ten je kontrolován vládou.

Mají být vytvořeny speciální jednotky „komunitní policie“, která má s obyvatelstvem spolupracovat, ne jen na ně dohlížet.

Asia News

Otázka režijních nákladů humanitární pomoci

Předseda papežské rady *Cor unum* kardinál Paul Cordés řekl, že církevní charitativní organizace jsou vzorem nízkých operačních nákladů: téměř všechny darované peníze jdou přímo k potřebným. Strukturální náklady některých humanitárních organizací jsou překvapivě vysoké; někdy dokonce dosahují téměř 50 %.

Kardinál se proto domnívá, že by bylo užitečné, aby organizace sbírající peníze na pomoc obětem katastrof uváděly nejen číslo svého konta, ale také procenta, jež jdou na jejich vlastní režii.

Jako příklady nákladů církevních organizací uvedl kardinál *Caritas Italia* s 9 %, Maltéžské rytíře se 7 % a Pomoc Církvi v nouzi se 6 %. Nadace Jana Pavla II. pro Sahel i Nadace *Populorum progressio* mají logistické a operační náklady pouze 3 %.

Papežskou radu *Cor unum* založil v roce 1971 Pavel VI. V roce 2007 rozdělila potřebným 2 miliony dolarů.

Zenit

Nepál sekulárním státem – přibývá konverzí

Od chvíle, kdy se Nepál stal sekulárním státem, bylo v Godavári, městě 15 km severně od Katmándú, katolicky pokřtěno 200 lidí, kteří prošli dvouletým katechumenátem. Do místního kostela se už katolíci nevejdou, takže bude třeba ho přestavět.

„Když jsme začínali, chodilo na mši svatou asi 50 věřících. Dnes jich je 300,“ řekl P. Perumana Pius, apoštolský prefekt Nepálu a farář v Godavári. „Máme dobré vztahy se všemi obyvateli bez ohledu na víru. Hinduističtí kněží a budhističtí mniši mne zvou na své náboženské svátky. A tyto dobré vztahy jsou příznivé náboženské svobodě.“

Řada lidí konvertovala už dříve, ale báli se to veřejně projevit.

Asia News

Vážení čtenáři, děkujeme Vám všem, kteří jste zasláním finančního daru umožnili další vydání *RC Monitoru* a pomohli pokrýt režijní náklady spojené s jeho vydáváním.

S upřímným Pán Bůh zaplat'

redakce

KOMENTÁŘE

Církev a stát

Přednáška olomouckého arcibiskupa o postoji katolické církve k návrhu zákona o narovnání vztahu mezi státem a církvemi

Foto: archív

Věcný návrh zákona o narovnání vztahu mezi státem a církvemi považují ze strany Římskokatolické církve za přijatelný kompromis.

Co nás vedlo ke vstřícnosti?

Dlouhodobé neřešení zatěžovalo církev, která ztrácela energii handrkováním se státními úřady o peníze na provoz a nemohla se plně věnovat svému poslání. Byli jsme lživě osočováni, že žijeme z peněz daňových poplatníků, ačkoli stát mohl mít z našeho majetku větší výnosy, než nám dával, takže jsme byli ve skutečnosti jeho sponzory. Blokační paragrafy budily napětí v obcích, v nichž žijí naši věřící. Ve veřejném mínění se živila proticírkevní atmosféra stavěná na ubohé závisti. Stále oddalování spravedlivého řešení ubližuje společnosti, která si zvykla na nespravedlnost jako něco normálního. Není nám jedno, že jsme považováni za národ zlodějů a tunelářů, který směřuje k vymření v blahobytu a bez naděje. Jsme součástí národa a pracujeme pro něj. Proto jsme chtěli maximálně usnadnit restituční řešení, aby mohlo dojít k nápravě historických křivd, a bylo možné začít pracovat na uzdravení vztahu našich občanů k majetku a ke spravedlnosti, bez níž nejde budovat skutečný mír a spokojenost, nelze mít ani skutečnou naději.

V čem jsme ustoupili?

1. Žádáme jen částečnou náhradu některých majetkových křivd.

Nenahrazují se soukromá a veřejná patronátní práva, příjmy z náboženských fondů, nevypořádává se zchátralost a tzv. vnitřní zadluženost kostelů a církevních objektů z důvodu záměrně nedostatečného „hospodářského zabezpečení státem“ v letech 1948 – 1989, nenahrazuje se znehodnocení majetku, který bude vydáván, ani se nevypořádávají výnosy, které od roku 1948 až dosud plynuly do státního rozpočtu z původního církevního majetku (zvláště z lesní a zemědělské půdy).

2. Naturální restituce je jen pro řeholní řády, kongregace a kněžská společenství, protože hospodářská činnost podstatně patří k životu některých klasických řádů. Zmenšil se ovšem počet osob povinných majetek vydávat, takže většina ženských řeholí nedostane vlastně nic, protože téměř devadesát procent jejich bývalého majetku dnes není v rukou státu. (Především budovy. Většina převedena v rozporu s blokačním paragrafem.) Diecéze se spokojí s finanční náhradou.

3. Finanční náhradu nedostaneme hned, zatímco stát získá plné právo hospodaření s většinou majetku od okamžiku účinnosti zákona, se zbytkem za pár měsíců. Jsme povinni dát státu půjčku na šedesát let. Vezmeme-li v úvahu, že od rozpa-

du Rakousko-Uherska u nás žádný stát šedesát let nevydržel, víme, že na sebe bereme obrovské riziko. Navíc někteří politici straší, že při jejich nástupu k moci novelou zákona vše změní, nebo nabourávají současnou dohodu poukazem na případná lepší řešení, ke kterým však zase nemusí dojít. Proto žádáme řešení nejen zákonem, ale i smluvní závazek státu.

Druhé riziko se týká inflace. Vzhledem k tak významnému ústupku vůči státu je z povahy věci nezbytné, aby finanční náhrada byla úročena alespoň tak, jak jsou úročeny půjčky státu od veřejnosti (státní dluhopisy). Přijali jsme tedy úročení po 60 let fixním úrokem ve výši 4,85 % ročně, kterým jsou úročeny státní dluhopisy vydané v září 2007 s dobou splatnosti 50 let. (Pro názornost je možné srovnat např. kupní sílu 1000 Kčs před 60 lety a kupní sílu 1000 Kč dnes. Komu se zdá úrok vysoký, ať si všimne inflace za poslední měsíc, která dokonce stanovený úrok přesahuje. Nedostaneme vlastně víc než těch 83 miliard, ale rozdělených v čase, a proto je ono číslo za 60 let vyšší. Dalo by se věc postavit i jinak. Před 60 lety byl majetek vzat za náhradu, která nebyla vyplacena, jen opakovaně odsouvána. Jestli dnes má dojít k proplacení, měli bychom přičíst úroky za zdržení. Pak už dnes šlo o sumu daleko vyšší, i kdybychom odečetli ty státní dotace, které mohly být náhradou.)

4. Přechnodné období není jedno. Doznívající subvence je stanovena na dobu 20 let, zatímco vyplacení náhrady bude trvat 60 let.

5. Římskokatolická církev se velkoryse rozdělila se všemi dalšími 16 církvemi a náboženskými společnostmi, které jsou nyní placeny státem, o finanční náhradu za svůj vlastní majetek, protože chceme být solidární. Chceme, aby nikdo nemohl mít pocit ukřivděnosti od katolické církve, a aby bylo možné společně pracovat pro naši vlast. (Zatímco podle zabaveného majetku by měli právo asi na 1-2 %, dostanou 17 %.)

Co církev získá?

Větší svobodu a hospodářskou nezávislost na státu, zároveň také větší odpovědnost. Povzbuzuje-li církev k zodpovědnosti druhé, je namístě, aby se o totéž snažila sama. Získáme část majetku, kte-

KOMENTÁŘE

rá sice neumožní činnost v takovém rozsahu, jako tomu bylo před komunismem, ale umožní skromný nový začátek.

Co oceňujeme na vládní straně?

Odvahu k rozhodnému řešení dlouhodobě odkládaného problému a konstruktivní přístup k jednání.

Co podle nás získá stát?

Zbaví se zátěže neřešeného problému a nálepky zloděje žijícího z krádeže. Nemůže totiž stačit odsouzení zločinů komunistického režimu, pokud se pokračuje v zločinné činnosti. Stát získá možnost prakticky okamžitě volně nakládat s velkým majetkem, který bude splácat po 60 let. Pomůže obcím k rozvoji a umožní získání dotací z Evropské unie. Stát a obce z prodeje získaného církevního majetku a dotací z EU, o které by jinak přišly, protože je tlačí termín roku 2013, mohou získat víc, než stát zaplatí církvím. Stát se zbaví zákonné povinnosti hospodářského zabezpečení církví, když zruší zákon č. 218/1949 Sb., a to dokonce se souhlasem všech 17 zúčastněných církví a náboženských společností, jejichž shoda je událostí historicky mimořádnou.

Co od státu očekáváme i v budoucnosti?

Spolupráci ve prospěch národa. Církev jsou tvořeny zdejšími občany a jde o největší a nejvýznamnější organizace v zemi, které se angažují pro dobro lidu především v oblasti duchovní. Protože však u žádného živého člověka nelze oddělovat ducha od hmoty, je jejich činnost přínosná pro každou oblast lidské činnosti. Církev jsou připraveny i nadále sloužit společnosti výchovou k duchovním a mravním hodnotám, bez nichž nemá budoucnost ani demokracie, která je jen metodou vládnutí a není schopna vychovávat občany k hodnotám, na nichž sama stojí. Viděl bych jako tragické, kdyby si i nadále naše společnost představovala, že může mít budoucnost i bez náboženství. Nebude-li Evropa křesťanská, bude muslimská, ale bez náboženství nebude. Pak ovšem nemůže počítat ani s demokracií.

Statisticky je možné sledovat, jak v oblastech většího působení církví je méně negativních jevů jako jsou drogy, rozvody, kriminalita, které pak stát stojí velké peníze. Podpora činností církví

ví v těchto oblastech by státu ušetřila mnoho výdajů.

Za zmínku stojí i péče o církevní památky, které nejen tvoří obrovské a charakteristické kulturní dědictví národa, ale je také turistickým magnetem a velkým zdrojem příjmů, ovšem pro jiné než ty, kteří památky vytvářejí a o ně pečují.

Zmínit mohu i sociální a vzdělávací činnost církví ve školství a v Charitě, která je největším poskytovatelem sociálních služeb z nevládních organizací. Nemá však rovné postavení, protože dotace rozdělují kraje, které jsou současně zřizovateli svých zařízení sociálních i školských. I tady platí známé pořekadlo: Bližší košile, nežli kabát. Dále už jen zmíním službu církví v armádě a ve věznicích.

Očekávám tedy, že stát, který si uvědomuje například význam včel pro tvorbu krajiny a proto podporuje včelaře, ocení i užitečnost církví pro společnost a bude rozvíjet vzájemnou spolupráci, na kterou se z naší strany těšíme.

*Mons. Jan Graubner, předseda ČBK
Konference Narovnání vztahu mezi církví
a státem: aktuální reflexe, 31. 1. 2008
CEVRO Institut, Praha*

Ještě jednou k prezidentské volbě

Křesťan může volit Švejnara i Klause. Ale rozumnější je volit současného prezidenta.

Málokterý článek v *RC Monitoru* způsobil takový rozruch jako můj komentář, ve kterém z pragmatických důvodů vyzývám k podpoře Václava Klause při prezidentské volbě. V době, kdy se k Vám tento *RC Monitor* dostane, už bude výsledek volby znám. Přesto si dovolím odpovědět na kritiku některých čtenářů. Ta se dá (pro přehlednost) shrnout do dvou základních argumentů.

1. „Handl“ s lidoveckými hlasy při prezidentské volbě (Klaus za církevní restituce) je nemorální a neetický a pro věřícího člověka nepřijatelný.

2. Věřící člověk prakticky Klaus nemůže volit, protože Klaus je špatný člověk, má ke křesťanství přezíravý vztah, je symbolem doby „kožené a železné“ a nemá rád Evropskou unii.

V politice, stejně jako ve všech oblastech lidského života, není nic ideální. I v manželství musíme občas z něčeho ustoupit, aby zase v něčem jiném ustoupil ten druhý nám. Asi nikdy se nesta-

ne, že by se požadavky a názory lidí v jakékoli společnosti absolutně a beze zbytku shodovaly. V politice tomu není jinak. Už vyjednávání programu v rámci politické strany je „handl“. Jednání o koaliční smlouvě je „handl“ (Zelení chtějí více peněz na větrné elektrárny, ODS chce nižší daně, lidovci chtějí více pro rodiny atd., atd.). Ale jakmile jde o prezidentskou volbu, najednou jako kdyby šlo o něco víc, o něco takřka sakrálního, co nesmí být oním „špinavým“ handlem poskvřeno. Ovšem i volba prezidenta je otázkou navýsost politickou a také při volbě prezidenta se vyjednává. Někdo, kdo chce být zvolen, nabízí něco za hlasy těch, kteří volí. Pokud by za to nabízel třeba peníze či státní zakázky (což stejně prezident nemůže), byl by to jistě špinavý handl, neboli korupce. Pokud se však vyjednává o politických otázkách (a mezi ně patří i církevní restituce nebo konkordát), není na tom nic špatného a zavr-

Foto: archív

ženíhodného. Bez vyjednávání, ústupků a kompromisů politiku dělat nelze. Tedy alespoň ne v demokracii. Pokud zde vládla jedna státostřana, nemusela si samozřejmě s žádnými kompromisy lámat hlavu. Ale to si snad žádný z mých kritiků nepřeje.

Lepší ekonom, horší politik

Co se týče toho, že katolík přece Klause volit nemůže, to je pochopitelně nesmysl. Katolík může stejně

KOMENTÁŘE

dobře volit i Klause i Švejnar (nesmí volit jen komunisty, podle dosud platného nařízení papeže Pia XII.). Mezi duchovními jsou jak odpůrci (T. Halík), tak zastánci Klause (opat Pojezdný, biskup Duka).

Co se týče Evropské unie, to není žádné zlaté tele, které se nesmí kritizovat. Pokud je Klaus pro to, aby maximální množství pravomocí zůstávalo na národní úrovni a Evropskou unii by nejraději viděl jen jako zónu volného obchodu, můžeme s tím nesouhlasit, ale není to nic nelegitimního.

Jiná otázka samozřejmě je, zda si Václav Klaus hlasy lidoveckých volitelů zaslouží. Souhlasím s celou řadou výtek na adresu současného prezidenta. Vážím si řady lidí, kteří mají osobní problém ho volit. Přesto si myslím, že je nutno zatnout zuby a Klause zvolit. Václav Klaus není ideální kandidát, ale ideální je jenom království Boží. Musíme vycházet z toho, co máme k dispozici. A to jsou dva pánové profesori, Klaus a Švejnar. Václav Klaus jistě nese coby tehdejší premiér odpovědnost za řadu chyb v české transformaci v první polovině 90. let. Nese koneckonců vinu i za nevrácení církevního majetku v 90. letech. Profesor Švejnar nic špatného, pokud vím, nikdy neudělal, ale

zároveň neměl nikdy na starosti tak gigantický úkol, jako přivést komunismem zdevastovanou zemi k tržní ekonomice. Coby ekonom může být Švejnar lepší (což potvrzuje například jeho výrazně vyšší citační index), my ovšem nevolíme ministra financí ani rektora Vysoké školy ekonomické, ale prezidenta republiky.

Emoce nebo realita

Osobně bych si domů na šálek čaje raději pozval decentního profesora Švejnarů než poněkud sebestředného, až nesnesitelného profesora Klause. Ale při tak zodpovědné záležitosti, jako je prezidentská volba, bychom se neměli nechat unášet osobními pocity („chceme změnu“, „svěží vítr“, „Klaus neměl rád Josefa Luxe...“). Uvažujme o tom, jak Klaus či Švejnar prospějí církvím, kultuře života, lidové straně...

Václav Klaus hájil svůj názor na registrované partnerství proti většině poslanců, tlaku médií i veřejnosti. Názory Václava Klause jsou dlouhodobě jasné a stabilní, z vyjádření Jana Švejnarů mám neodbytný dojem vyhublosti. Ono také není snadné zalíbit se najednou zeleným, sociálním demokratům, komunistům i některým lidovcům

– i když někdy na to stačí jedině: být proti Klausovi.

Švejnar se například nepostavil proti klonování lidí. Označil ho pouze jako „velice nebezpečná oblast“ a prohlásil, že je třeba „se nad tím velice zamyslet“. Adopce dětí homosexuálními páry tentokrát označil jako „velký otazník“, s tím, že takovéto experimentování s dětmi je sice „neobvyklé“, ale v zahraničí s tím existují „pozitivní zkušenosti“, takže bychom vůči tomu měli být „otevření“, i když „zatím“ (!) Švejnar takovéto adopce nevidí jako „legislativní řešení pro Českou republiku“. K otázce výzkumu kmenových buněk se Jan Švejnar vyjádřil v tom smyslu, že preferuje jiné cesty než využívání embryí, ale nevyloučil ho. Základním problémem je to, že kritéria, kterými se máme řídit při posuzování bioetických otázek, jsou podle Švejnarů nikoli úcta k životu či respektování přirozeného práva, nýbrž „společenský konsensus“. Jinými slovy, až bude většina pro, lze dělat všechno.

Nejhorší varianty

Václav Klaus je kandidátem ODS, největší koaliční strany, Jan Švejnar je kandidátem Zelených a sociálních demokratů. Klaus má na ODS stále velmi silný vliv, Švejnar je člověkem bez vlivu. Prezidentem ho (možná) udělá Paroubek s Bursíkem. Netvrdím, že jim Švejnar bude poplatný, ale rozhodně na ně nebude mít vliv. Klaus slíbil podpořit církevní restituce. A na ně jsou potřeba hlasy ODS, přičemž řada poslanců ODS s tím má problém. Klausovo slovo na ně ale platí, zatímco Švejnarovo slovo neznamena pro poslance ČSSD vůbec nic. Pokud by Klaus nebyl zvolen, velmi pravděpodobně padne vláda a budou následovat dvě možnosti – předčasné volby a nebo velká koalice (s tím, že žezlo v ODS převezme 1. místopředseda a primátor Prahy Pavel Bém). Obojí možnost je pro KDU-ČSL potencionálně likvidační. První možnost znamená velmi pravděpodobně příští vládu ČSSD s podporou KSČM, druhá možnost znamená nastolení takových praktik, na jaké byli zvyklí Bém a Paroubek z dob společného vládnutí na pražském magistrátu (tedy nic příjemného). Ve světle těchto skutečností je skutečně nutno volit menší zlo a nehrát si na zeloty, kteří odmítají volit Klause, protože kdysi udělal to či ono a chová se tak či onak.

Matyáš Zrno, Občanský institut

PŘEDNÁŠKA

Proč jsem ještě v katolické církvi?

Přednáška Josepha Ratzingera na Bavorské akademii v Mnichově z června 1970

Je mnoho důvodů, proč dnes nezůstat v Církvi, a vzájemně si odporují. Obrátit se k ní zády, k tomu nejsou v dnešní době pokoušeni jenom ti, pro které se její víra stala cizí a nepochopitelnou, jimž se zdá příliš zpátečnická, příliš středověká, příliš nepřátelská světu a životu, nýbrž i ti, kteří kdysi milovali historickou formu Církve, její liturgii, její nezávislost na momentální módě, odlesk viditelné věčnosti na její tváři. Tito mají dojem, že se zaprodává módě doby, aby zradila svou pravou povahu a tedy aby ztratila svou duhu: jsou zklamáni jako zrazený milenec ve své největší lásce a přemýšlejí tedy o tom, že se od ní vzdálí.

Naopak jsou opačné důvody také pro setrvání v Církvi: zůstávají v ní pouze ti, kteří pevně věří v její poslání a nebo nechtějí opustit starobylost a drahou zvyklost (i když ji málo užívají), ale také a zvláště ti, kteří odmítají celou její historickou skutečnost a tvrdošjně odmítají obsah, který se jí její služebníci snaží dát nebo uchovat. I když chtějí vyloučit to, čím Církve byla a je, nemíní z ní vystoupit, protože doufají, že jí přemění v to, čím by se podle jejich názoru měla stát.¹

Úvodní reflexe o situaci Církve

Z toho všeho vyvěrá pro Církve opravdu babylonský zmatek, v němž se mimořádným způsobem proplétají nejen názory pro a proti, ale zdá se, že je přímo nemožné dosáhnout ještě dohody. Roste především nedůvěra, protože život v Církvi nemá už jasný a jednoznačný ráz jako dříve a nikdo už necítí důvěru v upřímnost druhého. V roce 1921 Romano Guardini pronesl výrok plný naděje: „Začal proces velkého dosahu: Církve znovu povstává v duších.“ Dnes se zdá, že je tomu naopak: probíhá proces velkého dosahu: Církve v duších uhasíná a rozkládá se ve společenství. Uprostřed světa, který směřuje k jednotě, se Církve rozptyluje v národnostních zástích, ve vyvyšování vlastních hodnot a očerňování hodnot druhých. Mezi obránci světských skutečností a reakcí toho, kdo příliš lpí na vnějškovosti a minulosti, mezi pohrdáním tradicí a přehnanou věrností lítěře neexistuje, zdá

se, žádná možnost kompromisu; veřejné mínění neúprosně přiděluje každému jeho místo, potřebuje jasné a vyhraněné postoje a nemůže přijmout nějaké odstíny: kdo není pro pokrok, je proti němu; buď je někdo konzervatívec, nebo pokrokař. Díky Bohu, skutečnost je ovšem jiná: ještě dnes existují klidní a bez hlasu, ti, kteří prostě věří a kteří také v této chvíli zmatku plní pravé poslání Církve: klanějí se Bohu a snáší každý den život na základě slova Pána. Ti však dobře nezapadají do ideálu Církve, který se vytváří, a proto i nadále zůstávají stranou. Pravá Církve tedy není neviditelná, ale hluboko zakrytá mocnými triky lidí.

Zůstává tedy v hrubých liniích načrtnuto pozadí, do něhož se dnes zasazuje otázka: proč zůstávám v Církvi. Abychom mohli dát náležitou odpověď, musíme nejprve prohloubit rozbor současného historického kontextu a postihnout důvody, proč se nacházíme v této situaci.

Partikulární perspektiva zkresluje pohled na Církve

Jak se mohlo dojít k tak divnému zmatku ve chvíli, kdy se naopak očekávaly nové Letnice? Jak bylo možné, že právě tehdy, kdy se zdálo, že koncil sklízí žně, uzrálou v posledních desetiletích, se místo hojnosti a plnosti jeví jako ohromující prázdnota? Jak to, že z upřímné touhy po jednotě vznikl rozklad? Rád bych se snažil odpovědět především pomocí příměru, který nám hned předkládá, jaký je náš úkol a dává zahlédnout pozitivní řešení mezi mnoha možnými zápornými. V našem úsilí dojít k pochopení Církve po stopách koncilu, který za toto urputně bojoval, jsme se natolik přiblížili této Církvi, že už ji nedokážeme vidět v jejím celku; první domy nám brání vidět město, první stromy nám nedovolují obejmout pohledem celý les.

Současná doba se svými partikulárními perspektivami v určitém smyslu ovlivnila naše oko, takže dnes prakticky hledíme na Církve pouze z hlediska účinnosti a zabýváme se jen tím, co bychom pro ni mohli udělat.

Foto: archive

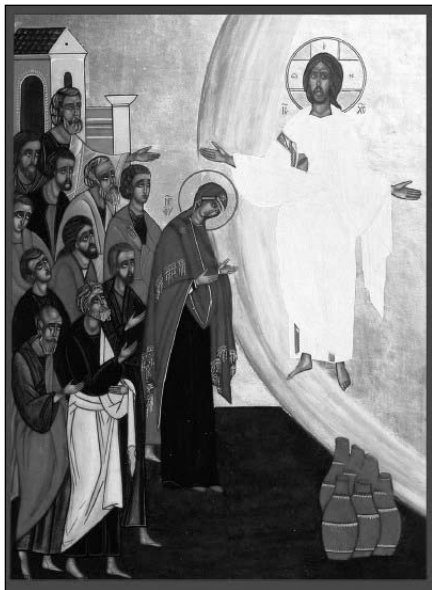
Situace, do níž nás přivedla věda, nám vhodně uvedla mnohé aspekty skutečnosti; nyní se zdá, že se to opakuje také vzhledem k Církvi. Vidíme jednotlivosti tak zblízka a tak podrobně, že nedokážeme obsáhnout celek. Vzdání přenosnosti zde neznamená zmenšení pravdy. Když pozorujeme pod mikroskopem kousek stromu, to, co vidíme, je nesporně správné, ale mohlo by nám to stejně skrývat část pravdy, kdybychom zapomněli, že jednotlivá věc není pouze jednotlivá, nýbrž že existuje v celku, který je stejně pravdivý, i když to není vidět pod mikroskopem, ba mnohem pravdivější než věc vzata odděleně sama v sobě. Ale nechejme stranou příměry.

Současná doba se svými partikulárními perspektivami v určitém smyslu ovlivnila naše oko, takže dnes prakticky hledíme na Církve pouze z hlediska účinnosti a zabýváme se jen tím, co bychom pro ni mohli udělat. Prodloužená úsilí reformovat Církve dala konečnou zapomenout na všechno ostatní. Ona je dnes pro nás jenom organizací, která se může změnit a náš velký problém je určit, které změny ji učiní „efektivnější“ (více účinnou) pro jednotlivé cíle, jež každý navrhuje.

Pojem reformy ponořený do této problematiky utrpěl ve svědomí nejhlubší degenerace, které ji zbavily jejího ústředního jádra. Vždyť reforma ve svém původním významu je duchovní proces, který zapadá do srdce samého křesťanského fenoménu (jevu), protože je zcela podobný obrácení; člověk se stává křesťanem pouze skrze konverzi,

PŘEDNÁŠKA

Foto: archiv

což platí pro celý život jednotlivce, ale i pro celé dějiny Církve. Také ona totiž obnovuje svůj život pouze tím, že se stále obrací (konvertuje) k Pánu a vyhýbá se tomu, aby se uzavírala sama do sebe a do svých drahých zvyků, tak snadno odporujících pravdě. Když se reforma odtrhne od tohoto kontextu od úsilí a touhy po obrácení, když se očekává záchrana (spása) jenom od změny druhých, od přeměny struktur, od stále nových forem *aggiornamenta*, může se snad dojít k nějaké bezprostřední užitečnosti, ale v celku se reforma stane karikaturou sebe samé, schopná uchopit z Církve jen druhořadé a méně důležité skutečnosti. To také dává lépe pochopit hluboké důvody paradoxu vyvěrajícího z pokusů o obnovu, vlastních naší době: úsilí uvolnit už ztuhlou strukturu, opravit formy církevního úřadu pocházejícího ze středověku nebo ještě více z dob absolutismu, osvobodit církev od těchto nánosů a učinit ji vhodnější pro prostší službu a více odpovídající duchu evangelia.

Všechna tato úsilí vlastně vedla k takovému nadhodnocení úředního prvku Církve, že to nemá v historii obdoby. Církevní instituce a úřady jsou opravdu předmětem radikální kritiky jako nikdy předtím, ale také přitahují všeobecnou pozornost více zdůrazněnou výlučností než dříve. Nemálo lidí věří, že církev tvoří pouze ony, a proto na ně redukuje celou její problematiku. Nechce se, aby tak rozsáhlý aparát zůstal neplodný, ale na druhé straně se shledává, že z mnoha hledisek nestačí na to, aby se dosáhlo cílů, jež si dává.

Krise víry

Za tím vším se vyhraňuje ústřední problém otázky: krize víry. Církev se kvůli svému společenskému aspektu rozšiřuje mnohem dál, než je okruh opravdových věřících; tento už institucionalizovaný nedostatek pravdy ji hluboce odcizuje její pravé povaze: popularita vyplývající z koncilu a výhled možného sblížení víry a nevíry, které se chce vidět v jeho dokumentech, náramně radikalizovala toto odcizení. Mnohokrát koncil sklízel potlesk i od těch, kteří neměli žádný úmysl stát se věřícími ve smyslu křesťanské tradice, ale kteří pozdravovali tento „pokrok“ Církve jako potvrzení svých rozhodnutí a cest, které už vykonali.

Zároveň také uvnitř Církve vstoupila víra do bouřlivé fáze kvašení. Problém historického zprostředkování staví *Credo* do nejistého a obojetného světla, v němž pravdy ztrácí své kontury, zatímco námitky přírodních věd a ještě více to, co se považuje za moderní kosmologický názor, vyhrcojí tento proces. Právě vzhledem k hlavním pravdám se stává stále obtížnější poznat hranice mezi vysvětlováním a popíráním. Například co to vlastně znamená „vzkříšený z mrtvých“? Kdo jsou ti, kteří věří, ti, kteří vysvětlují, a ti, kteří popírají? A zatímco se diskutuje, kam až mohou zajít hranice vysvětlování, ztrácí se stále víc z pohledu tvář Boha. „Smrt Boha“ je stále skutečnější proces, který dnes proniká hluboko do nitra Církve. Bůh v křesťanství umírá, tak se to aspoň zdá. Vždyť tam, kde se vzkříšení stává zkušeností poslání pocíťovaného jako překonané, tam Bůh nemůže být přítomen svým působením. Ale copak Bůh ještě působí? Ihned se samovolně vynoří tato otázka. Avšak kdo má odvahu být takovým reakcionářem, aby věřil, že je realistické tvrzení: „On vstal z mrtvých“? Co je pro jednoho pravá a vlastní nevěra, to je pro druhého jenom pokrok. Dříve to bylo nemyšlitelné, dnes je to normální věc, že se osoby, které dávno opustily víru Církve, ještě ve svědomí považují za

„Smrt Boha“ je stále skutečnější proces, který dnes proniká hluboko do nitra Církve. Bůh v křesťanství umírá, tak se to aspoň zdá. Vždyť tam, kde se vzkříšení stává zkušeností poslání pocíťovaného jako překonané, tam Bůh nemůže být přítomen svým působením.

opravdu pokrokové křesťany. Podle nich jediným měřítkem k posouzení Církve je její výkonnost (efektivnost). Přírodně zbývá určit, jaká je pravá efektivnost a k jakým cílům se má používat. Aby se kritizovala společnost, aby se pomáhalo rozvojovým zemím, aby se podněcovaly revoluce? Nebo aby se slavnostně prováděly místní svátky? Ve všech těchto případech je třeba začít od počátku, protože původně církev nebyla zřízena k tomu a vlastně ve své nynější podobě není vhodná k takovým účelům. A tak vzrůstá rozladění jak u věřících, tak u nevěřících. Domovské právo, které nevíra získala v Církvi, činí situaci stále více nesnesitelnou jak pro jedny, tak pro druhé. Zvláště tragický je fakt, že to všechno vytyčilo program reformy v opravdu zvláštní obojetnosti a pro mnohé nenapravitelné.

Přírodně lze namítat, že celá situace se nejeví v tak temných barvách. V posledních letech vzniklo a vyzrálo mnoho kladných věcí, jež není spravedlivé udržovat pod pokličkou: nová liturgie přístupnější lidu, vnímavost pro sociální problémy, lepší chápání odloučených křesťanů, zmenšení obav spojených s vírou příliš spojenou se slovem a mnoho jiných novinek.

Církev: společenství ve víře, nebo organizace?

To je jistě pravda, je to třeba uznat, ale nevyjadřuje to přesně obecnou atmosféru v Církvi. Vždyť také toto všechno bylo mezitím nakaženo obojetností, smazáním přesných hranic mezi vírou a nevírou. Pouze na počátku se zdálo, že důsledkem tohoto zmizení by mohlo být jakési osvobození. Dnes je jasné, že navzdory všem ještě trvajícím nadějím, vyvěrajícím z podobného procesu, nevznikla z toho moderní církev, nýbrž jakýsi druh hluboce rozervané Církve, více než kdy jindy problematické. Musíme si to bez obalu přiznat: 1. vatikánský koncil popsal církev jako „*signum levatum inter nationes*“, jako velký prapor viditelný zdaleka, který shromažďoval lidi kolem sebe. Podle koncilu roku 1870 byla církev znamením, v které doufal Izaiáš (11, 12), prapor, který i zdaleka všichni mohli poznat a jenž všem jasně ukazoval cestu, kterou mají jít. Svým podivuhodným rozšířením, svou hlubokou stálostí představovala církev opravdový zázrak křesťanství, nejlepší důkaz svého božského původu tváří v tvář světu a dějinám.² Dnes se zdá, že je tomu právě naopak: již ne společenství podi-

PŘEDNÁŠKA

vuhodně rozšířené, ale jakési stagnující sdružení, které není s to opravdu překročit evropského a středověkého ducha; ne už hluboká svatost, nýbrž souhrn lidských slabostí, nesmělá a pokořující historie, jež nebyla ušetřena žádného pohoršení, od pronásledování bludařů a procesů s čarodějnicemi, od pronásledování židů a zotročení svědomí až po autodogmatizaci³ a odpor proti vědecké evidenci, takže kdo patří do této historie, nemůže nic jiného, než si s hanbou zahalit tvář; nakonec ani neotřesitelná stabilita, nýbrž shovívavost a projevy souhlasu se všemi proudy dějin, kolonialismem, nacionalismem a nedávno také dosažení dohody s marxismem a kde je to možné, snaha maskovat se jím...

Stojí-li věci takto, převládá dojem, že církev už není znamením, jež vybízí k víře, nýbrž přímo hlavní překážkou k jejímu přijetí.

Zdá se, že pravá teologie může existovat pouze tehdy, když vezmeme církvi její teologické vlastnosti a budeme se na ni dívat a pojednávat o ní čistě politickým způsobem. Už se na ni nehledí jako na skutečnost víry, nýbrž jako na organizaci věřících, čistě nahodilou, i když snad nutnou, a vůbec je jí třeba co nejspíše změnit podle moderních sociologických měřítek. „Důvěřovat je dobré, nedůvěřovat je lepší,“ toto je heslo, kterému se po tolika zklamáních dává přednost při jednání s církevními autoritami. Svátostný princip se už nezdá dosti jasný; pouze demokratická kontrola se zdá hodna víry.⁴ Koneckonců také Duch svatý je trochu příliš nepolapitelný.

Kdo nemá strach hledět na minulost, ví dobře, že ostudy a hrůzy dějin vyvěrají právě z faktu, že si člověk v jistém bodu myslel, že se musí ujmout plných mocí a za jedinou pravou skutečnost že může považovat pouze své podniky.

Povaha církve symbolizovaná obrazem

Církev, jež je proti celé své historii a své přirozenosti nazírána pouze politicky, nemá žádný smysl a rozhodnutí zůstat v ní je čistě politické, není poctivé a ani se tak neprezentuje. Avšak jak lze tvářit v tvář takové situaci ospravedlnit setrvaní v církvi? Jinými slovy: volba ve prospěch církve musí být duchovní, aby měla smysl; a ale o jaké důvody se může opírat? Rád bych dal první odpověď pomocí nového příměru a předcházející poznámkou.

Církev, podobně jako Luna, také září, i když je sama o sobě temná; není zářivá v síle vlastního světla, ale v síle pravého světla Ježíše Krista, takže je s to osvěcovat noc našeho vzdálení od Boha – „Luna vypráví o tajemství Krista“.

Řekli jsme, že jsme se svými studiemi tak přiblížili k církvi, že už nedokážeme zahlédnout její všeobecné rysy ani ji vidět v jejím celku. Prohlubme tuto myšlenku s použitím příkladu, jímž Otcové živili své rozjímání o světě a církvi. Vysvětlovali, že v hmotném světě je Luna obrazem toho, co představuje církev pro spásu (záchranu) duchovního světa. Zde se přebírá antický symbolismus stále přítomný v dějinách náboženství (církvní otcové nikdy nemluvili o „teologii náboženství“, ale konkrétně ji uskutečňovali). U nich byla Luna symbolem plodnosti a křehkosti, smrti a pomíjivosti věcí, ale také naděje na znovuzrození a vzkříšení; byl to obraz lidské existence „patetický a zároveň útěšný“⁵. Lunární a telurický (*telurický* = *vztahující se k zemi, pozn. překl.*) symbolismus se často navzájem směšují. Ve své prchavosti a ve svém znovuzrození Luna představuje pozemský svět lidí, tento svět je neustále podmiňován potřebou dostávat a nečerpá svou plodnost sám ze sebe, nýbrž ze Slunce; představuje samo lidské bytí, které se vyjadřuje postavou ženy, jež počne a je plodná v síle semene, které přijímá.

Církev září světlem Kristovým

Otcové uplatňovali symbolismus Luny na církev především ze dvou důvodů: pro vztah Luna – žena (matka) a pro fakt, že Luna nemá vlastní světlo, ale dostává je od Slunce, bez něhož by byla zcela temná. Luna vyzařuje, ale světlo není její, nýbrž druhého.⁶ Je temná a je zároveň světlem; i když je sama o sobě temná, dává zář v síle jiného, jeho světlo odráží. Právě proto symbolizuje církev, která také září, i když je sama o sobě temná; není zářivá v síle vlastního světla, ale pravého světla Ježíše Krista, takže i když je to pouze země (také Luna je pouze jiná země), je stejně s to osvěcovat noc našeho vzdálení od Boha – „Luna vypráví o tajemství Krista“.⁷

Symbolem se nemají znásilňovat; jejich účinnost je celá v jejich plastické bezprostřednosti, kterou nelze zachytit do logických schémat. Nicméně v naší

době letů do vesmíru přijde samovolně chuť prohloubit tento příměr, který při konfrontaci fyzického pojetí se symbolickým lépe ozřejmuje naši specifickou situaci vzhledem k situaci církve. Raketu přistává na Měsíci a astronaut objeví Lunu pouze jako skalnatou pouštní pláň, jako hory a písek, ne jako světlo. Vždyť je ve skutečnosti sama o sobě poušť, písek a skály. A přesto zásluhou jiných a ve funkci ještě vůči jiným je také světlem a takovým zůstane i v době vesmírných letů. Je tedy tím, čím sama v sobě není. Přestože tato skutečnost patří jiným, je také její. Existuje pravda fyzická a pravda symbolicko-poetická, jedna nevylučuje druhou.

Což to snad není přesný obraz církve? Kdo ji prozkoumává a v ní doluje pomocí kosmických raket, objeví pouze poušť, písek a půdu, slabosti člověka, prach a pouště, i výšiny jejích dějin. To všechno je její, ale nereprezentuje to ještě její specifickou skutečnost. Rozhodujícím faktem je, že navzdory tomu, že je pouze písek a kameny, je také světlem v síle jiného, Pána: co není její, je opravdu její a definuje ji více než jakákoli jiná věc. Ba dokonce její charakteristikou je právě to, že sama o sobě nemá hodnotu, že ji získává pouze díky tomu, co v ní není její, že existuje v něčem, co je jí (dáno) zvenčí, že má světlo, které tvoří její podstatu, i když není její. Ona je „luna“, *mysterium lunae* – a jako taková zajímá věřící, protože právě tak vyžaduje stálou duchovní volbu.

PŘEDNÁŠKA

Církev naše, nebo Církev Pána?

Protože se mi zdá, že význam obsahu v tomto obraze je rozhodujícím způsobem důležitý, dříve než jej převedu do zásadních tvrzení, dávám přednost tomu, abych ho lépe osvětlil jinou poznámkou. Po překladu mešní liturgie, k němuž došlo následkem poslední reformy, když jsem se modlil předepsaný text, pokaždé jsem narážel na obtíž, která, jak se mi zdá, dále osvětluje argument, jímž se zabýváme. Při překladu *Suscipiat* se říká: „Kéž Pán přijme z tvých rukou tuto oběť... pro naše dobro a celé své svaté Církve“. Já byl vždy v pokušení říkat „celé naší svaté Církve“. Zde se objevuje celý náš problém a změna, která byla provedena v tomto posledním údobí. Na místo jeho Církve nastoupila naše a s ní mnoho církví; každý má svou. Církve se staly našimi podniky, jimiž se chlubíme nebo se za ně stydíme, malá a nescetná soukromá vlastnictví, rozložená jedna vedle druhého – církve pouze naše, naše dílo a vlastnictví, které uchováváme nebo po libosti proměňujeme. Za „naší církví“ nebo také za „vaší církví“ zmizela „jeho Církev“. Ale je to právě a pouze tato, která nás zajímá; neexistuje-li už, i „naše“ musí abdikovat, kdyby byla jen naše, byla by Církev zbytečnou dětskou hračkou.

Proč zůstávám v Církvi

Církev zpřítomňuje Krista

V předcházejících úvahách je již zahrnuta odpověď na otázku, již jsme si položili na počátku: já jsem v Církvi, protože věřím, že dnes jako dříve a nezávisle na nás za „naší církví“ žije „jeho Církev“ a já mu nemohu být nablízku, nezůstánu-li v jeho Církvi. Jsem ještě v Církvi, protože navzdory všemu věřím, že není absolutně naše, nýbrž „jeho“.

Foto: archiv

Velmi konkrétně: Je to Církev, která navzdory všem lidským slabostem v ní existujícím nám dává Ježíše Krista; nyní ho můžeme přijmout pouze jejím prostřednictvím jako živou a mocnou skutečnost, která mě obohacuje a zároveň mi ukládá povinnosti. Henri de Lubac vyjádřil tuto pravdu takto: „Ti, kteří ještě přijímají Krista, i když odmítají Církev, nevědí, že konečným dostávají Krista od ní... Ježíš je pro nás živá osoba, nicméně bez viditelné kontinuity jeho Církve – pod jakou hromadou písku by bylo zasypano jeho jméno, vzpomínka na něho, ale i jeho životodárný vliv, účinnost evangelia a víry v jeho božskou osobu? [...] „Bez Církve by se Kristus musel dát na útěk, rozpadnout se, zmizet.“ A co by bylo lidstvo, kdyby se mu odňal Kristus?“⁸

Zůstávám v Církvi, protože pouze víra Církve vykupuje člověka. Může se to zdát jako velmi tradiční věta, dogmatická a neskutečná, ale je naopak zcela objektivní a realistická.

Za základ jakékoliv úvahy musíme položit tuto velmi základní pravdu: jakýkoli je nebo jakýkoli byl stupeň nevěrnosti Církve, ať je sebevíc pravda, že se stále musí měřit a konfrontovat s Kristem, mezi Ježíšem a Církvi není žádný rozhodující rozpor. A skrze Církev k nám dnes přímo mluví, tím že překonává vzdálenosti dějin a zůstává mezi námi jako náš učitel a Pán, jako bratr, který z nás dělá bratry. Církev tím, že nám dává Ježíše Krista a činí ho živým a přítomným mezi námi, tím že ho stále regeneruje ve víře, v modlitbě lidí dává lidstvu takové světlo, takovou oporu a posilu, že bez ní by byl svět nemyslitelný. Kdo touží po přítomnosti Krista v lidstvu, může ji najít pouze v Církvi, nikdy proti ní.

Víra je možná pouze ve společenství

Z toho logicky vyplývá další důvod: Já jsem v Církvi z těchto důvodů, kvůli nimž jsem křesťanem. Nemůžeme věřit osamoceně. Víra je možná pouze ve společenství s druhými věřícími. Samou svojí přirozeností je silou, která sjednocuje. Jejím pravým vzorem je skutečnost Letnic (seslání Ducha svatého), základ pochopení, jaké zavládne mezi lidmi různého původu a dějin. Tato víra buď je církevní, nebo žádná není. Navíc, jako není možno věřit osamoceně, nýbrž jen

ve společenství s druhými, tak nelze mít víru ve vlastní iniciativu nebo výmysl, nýbrž pouze tehdy, když mi někdo udělí tuto schopnost, jež není v mé moci, nýbrž mě předchází a přesahuje mě. Víra, která by byla plodem mého výmyslu, by byla protirečením v termínech (*contradictio in termine*), protože by mohla říci a zaručovat jen to, co již jsem a co vím, ale nikdy by nebyla s to překonat hranice (omezení) mého „já“. Proto nějaká Církev, nějaké společenství, které by se samo utvořilo, které by mělo základ pouze ve vlastní milosti, by bylo protirečením v termínech. Víra vyžaduje společenství, jež má autoritu, která je vyšší než já, a ne můj výtvor, nástroj a uskutečnění mých vlastních tužeb.

To vše lze formulovat také z více historického hlediska: buď byl tento Ježíš vyšší bytostí než člověk, vybavený autoritou, která není plodem vlastní libovůle, ale schopnou odolávat a předávat se po celá staletí, nebo neměl takovou autoritu a proto ji také nemohl zanechat jako dědictví druhým. V tomto případě bych byl vydán na pospas svým mentálním konstrukcím a on by nebyl víc než jiná velká postava zakladatele, jehož přítomnost se obnovuje v přítomnosti myšlením. Je-li však Ježíš něčím víc, pak nezávisí na mých mentálních přepracováních, nýbrž jeho autorita platí ještě dnes, po tolika staletích.

Ale vraťme se k předešlé myšlence, podle níž lze být křesťanem pouze uvnitř Církve, ne vně nebo vedle ní. Máme odvahu položit si s veškerou objektivností spíše patetickou otázku: Co by byl svět bez Krista? Bez Boha, který mluví a projevuje se, který zná člověka a dává se mu poznat? Dostává se nám jasné a jednoznačné odpovědi od těch, kteří se s vyhocenou tvrdohlavostí skutečně snaží vybudovat podobný svět. Jejich námahy se redukuje na absurdní experiment, bez výhledů i bez akčních měřítek. I když ve svých dlouhých dějinách křesťanství konkrétně selhalo (vždy to udělalo otrěsným způsobem), poselství v něm obsažené nikdy nepřestávalo dávat zakoušet měřítko spravedlnosti a lásky, často proti samé Církvi a nicméně nikdy bez síly toho, co je v ní uloženo.

Člověk nemůže žít bez víry

Jinými slovy: zůstávám v Církvi, protože věřím, že víra, uskutečnitelná pouze v ní a vůbec nikdy proti ní, je pravou potřebou člověka i světa. Ten žije z víry i tam, kde ji nesdílí. Vždyť kde už není

PŘEDNÁŠKA

Bůh – a Bůh, který mlčí není Bohem –, tam není ani pravda, která je dříve než svět a než člověk. Ale ve světě bez pravdy se nedá dlouho žít. Tam, kde se člověk zřekne pravdy, žije se nadále skrze fakt, že ještě skutečně neuhasl, jako kdyby vyhaslo Slunce a jeho světlo ještě nějakou dobu přicházelo, skrývajíc lidem ledovou noc, která již ve skutečnosti začala.

Tatáž myšlenka může být vyjádřena jinou formou: zůstávám v Církvi, protože pouze víra Církve vykupuje člověka. Může se to zdát jako velmi tradiční věta, dogmatická a neskutečná, ale je naopak zcela objektivní a realistická. V našem světě plném zábran a frustrací se touha po vykoupení znovu vynořila v celé své prvotní, prudké síle. Úsilí Freuda a C. G. Junga nejsou ničím jiným, než pokusy dát nějaké vykoupění lidem, kteří se cítí ne-vykoupení. Začínající z jiných předpokladů, Marcuse, Adorno a Habermans pokračují svým způsobem v hledání a hlásání vykoupění. Také Marxův problém je koneckonců problémem vykoupění. Čím víc se člověk stává svobodným, osvíceným a mocným, tím více ho trýzní touha po vykoupení, tím víc shledává, že je ubožák a otrok. Marx, Freud, Marcuse mají všichni společného jmenovatele – hledání vykoupění, touhu po světě bez bolestí, nemocí a béd.

Jsme vykoupění skrze kříž

Velký ideál naší generace je společnost osvobozená od tyranie, bolesti a nespravedlnosti; k tomu směřují bouřlivé výbuchy mladých, zatímco rostou nevole starých, když vidí, že tyranie, nespravedlnost a bolest nerušeně pokračují. Boj proti bolesti a nespravedlnosti je rozhodně křesťanský, ale myslet si, že skrze společenské reformy nebo likvidování moci a právního pořádku je možné ihned dosáhnout světa prostého bolesti, je pravá a vlastní hereze, hluboká neznalost člověka a jeho přirozenosti. V tomto světě bolest nepochází jenom z nerovnosti a bohatství či moci. Utrpení není jediná svízel, které by se měl člověk zbavit. Kdo tak myslí, musí se utéci do iluzorního světa drog, aby se pak znovu našel ještě více poničený a v rozporu se skutečností. Člověk pouze tím, že snáší sám sebe a osvobozuje se od tyranství vlastního sobectví, nachází sama sebe, vlastní pravdu, vlastní radost a vlastní štěstí.

Krise naší doby pramení hlavně ve falešném přesvědčení, že se můžeme stát lidmi bez sebeovládání, bez trpělivosti, odříkání a námahy přemáhání, že

Foto: tereza.hostyn.cz

není nutná oběť, aby se dodržely přijaté závazky, ani úsilí trpělivě snášet napětí mezi tím, čím by člověk měl být a čím skutečně je. Člověk, který je zbaven veškeré námahy a přenesen do zaslíbené země svých snů, ztrácí to, co má nejcharakterističtějšího, ztrácí sám sebe. Ve skutečnosti člověk není vykoupen, leč skrze kříž a přijetí utrpení svého i světa ve spojení s Kristovým utrpením. Jen tak se stane svobodným. Všechny ostatní, pohodlnější a snadnější nabídky jsou určeny ke ztroskotání. Naděje křesťanství a šance víry závisí na jedné velmi prosté věci, na jejich schopnosti říkat pravdu. Vyhledky a možnosti víry jsou tytéž jako vyhledky pravdy. Ta může být zatemněna nebo pošlapána, nikdy však nemůže být zničena.

Krása je září pravdy, řekl Tomáš Akvinský a mohli bychom dodat, že urážka krásného je sebeironie ztraceného pravého. Výrazy, do nichž se víra dokázala přeložit během staletí svých dějin, jsou svědectvím a potvrzením její pravdy.

Nelze dosáhnout víry bez rizika lásky

A přicházíme k poslednímu bodu. Člověk vidí jenom tou měrou, jakou miluje. Jistě je také jasnovidectví popírání a nenávisti. Ty však mohou vidět jenom to, co je mu podobné: negativní aspekty. Ale ty nejsou s to budovat. Bez jisté dáv-

ky lásky se nic nenajde. Kdo nevstoupí aspoň na nějakou dobu a s dobrotivými city na cestu víry, kdo nepřijme osobní zkušenost Církve a nebere na sebe riziko hledět na ni očima lásky, neobjeví nic jiného než důvody k rozčilování a ke hněvu. Riziko lásky je předběžná podmínka, aby se došlo k víře. Kdo se toho odváží, nepotřebuje si skrývat žádnou slabost Církve, protože objeví, že ona se neredukuje jenom na tyto slabosti, protože si uvědomí, že vedle dějin pohoršení jsou také dějiny silné a neohrožené víry, kterou ztělesňují během staletí úchvatné postavy jako Augustin, František z Assisi, domínkán Las Casas, neúnavný apoštol Indiánů, Vincenc z Pauly a Jan XXIII. Kdo čelí tomuto riziku lásky, objeví, že Církev vrhala do dějin proud takového světla, že nemůže být zapomenuto.

Také umění, vzniklé z podnětu a inspirace jejího poselství a viditelné dodnes v nesrovnatelných dílech, se stává pro ni svědectvím pravdy; to, co se proměnilo v tak vznešené výrazy, nemůže být pouze temnota. Krása velkých katedrál, harmonie hudby vyvěrající z vroucnosti víry, slavnostní důstojnost církevní liturgie, sama skutečnost svátku, který nelze dělat, nýbrž pouze přijímat,⁹ organizace liturgického roku, v němž se slévají dohromady včera i dnes, čas i věčnost – tyto všechny věci nejsou, podle mého názoru, náhodné a bezvýznamné případy. „Krása je září pravdy,“ řekl Tomáš Akvinský a mohli bychom dodat, že urážka krásného je sebeironie ztraceného pravého. Výrazy, do nichž se víra dokáza-

PŘEDNÁŠKA

la přeložit během staletí svých dějin, jsou svědectvím a potvrzením její pravdy.

Dovolím si dodat ještě jednu poznámku, i když se může zdát, že je velmi subjektivní. Máme-li oči otevřené, také dnes se mohou najít osoby, jež jsou živým svědectvím osvobozující síly křesťanské víry. A není to hanba být a zůstat křesťany kvůli těmto lidem, kteří dávají příklad ryzího křesťanství a činí nám je hodné víry i lásky. Koneckonců zůstává obětí iluze ten, kdo chce ze sebe dělat transcendentní subjekt, který považuje za platné to, co není nečekané. Jisté je nutné uvažovat o podobných zkušenostech, prověřovat stupeň jejich odpovědnosti, očistit je a dát jim nový obsah. Ale což během tohoto nutného procesu objektivizace nevystupuje jako významný důkaz fakt, že dělá lidi lidštějšími v té chvíli, ve které je pouta k Bohu? Což zde není nejsubjektivnější prvek zároveň také zcela objektivním údajem, za který se před nikým nemusíme stydět?

Láska není ani statická, ani nekritická

Zakončme poslední poznámku. Když se jako zde tvrdí, že se bez lásky nedá vidět a proto je k poznání Církve nutné milovat ji, mnozí dnes ohrnují nos. Není snad láska opakem kritiky? Není snad tohle výmluva, k níž se rádi uchylují ti, kdo mají v rukou moc, aby udrželi v rukou situaci ve svůj prospěch? Pomůže se více lidem tím, že se uklidňují a že se zastírají jejich ubohé poměry nebo tím, že se zasáhne v jejich prospěch proti obvyklým nespravedlnostem nebo proti přesile struktur? Jde nepochybně o velmi důležité otázky, ale nemůžeme se jimi nyní zabývat.

Jedna věc je však jistá: že láska není ani statická, ani nekritická. Jediná možnost, kterou máme, změnit člověka v kladném smyslu v jiného člověka, je právě ta, že ho milujeme a pomalu ho přeměňujeme z toho, jaký je, v to, jaký může být. Nejinak k tomu dochází v Církvi. Stačí pohledět na nedávné dějiny: během liturgické a teologické obnovy první poloviny minulého století uzrálo pravé reformní hnutí, které vedlo ke kladným změnám. To bylo možné proto, že vyvstali lidé, kteří milovali Církev s pozorným a bdělým srdcem, schopným vnímat znamení času a kteří byli ochotni pro ni osobně trpět. Nedokážeme-li dnes něco uskutečnit, pak proto, že se příliš staráme o to, abychom hájili a prosazovali sebe samé. Nestálo by za to zůstat v Církvi, jež by kvůli tomu, aby byla pohostinná a hod-

na obývání, měla zapotřebí být vytvořena námi. To by bylo protičeňení v termínech. Zůstat v Církvi, protože ona sama je hodna zůstat ve světě, protože je sama v sobě hodna být milována, avšak láskou, která je schopna dát jí dosáhnout toho, jaká má být opravdu: toto je cesta, kterou dnes jasně ukazuje odpovědnost víry.

¹ Vzhledem k rozsahu vymezenému konferencí a zvláštnímu rázu tématu, které mi bylo svěřeno, je nutno chápat, že nelze očekávat vyčerpávající výklad objektivních důvodů, jež tvoří základ Církve. Na následujících stránkách jsem se omezil na shrnutí několika reflexí, které mohou být užitečné, aby osvětlily volbu (která koneckonců může být pouze osobní), jakož i ozřejmily nějaký aspekt jejího objektivního práva.

² DENZINGER – SCHÖNMETZNER, Enchyridion Symbolorum, Freiburg, 1963, n. 3013 nn.

³ = dělat ze sebe dogma, pravdu víry.

⁴ V této distinkci se skrývají naprosto oprávněné prvky a z mnoha hledisek slučitelné se svátostnou povahou církevní hierarchie. To vše je vyloženo s náležitými rozlišeními a vysvětleními v J. RATZINGER – H. MAIER, Demokratie in der Kirche, Limburg 1970.

⁵ M. ELIADE, Die Religionen und das Heilige, Salzburg 1954, s. 214. Srov. zde také celou kapitolu: Mond und Mondmystik, s. 180–216.

⁶ Srov. H. RAHNER, Griechische Mythen in christlicher Deutung, Darmstadt 1937, 200–224; Symbole der Kirche, Salzburg 1964, 89–173 – Zajímavá poznámka, podle níž antická věda dlouho diskutovala, zda má Luna vlastní světlo či ne. Otcové zastávali zápornou tezi, která se mezitím stala všeobecně přijímanou.

⁷ Ambrosius Exameron IV 8, 32, CSEL, I, s. 132. RAHNER, Griechische Mythen cit. 201.

⁸ H. DE LUBAC, Geheimnis aus dem wir leben, Einsiedeln, 1967, 20 nn.

⁹ Srov. J. PIEPER, Musse und Kult, München 1948.

pro RC Monitor přeložil P. Josef Koláček SJ
(mezititulky redakce)

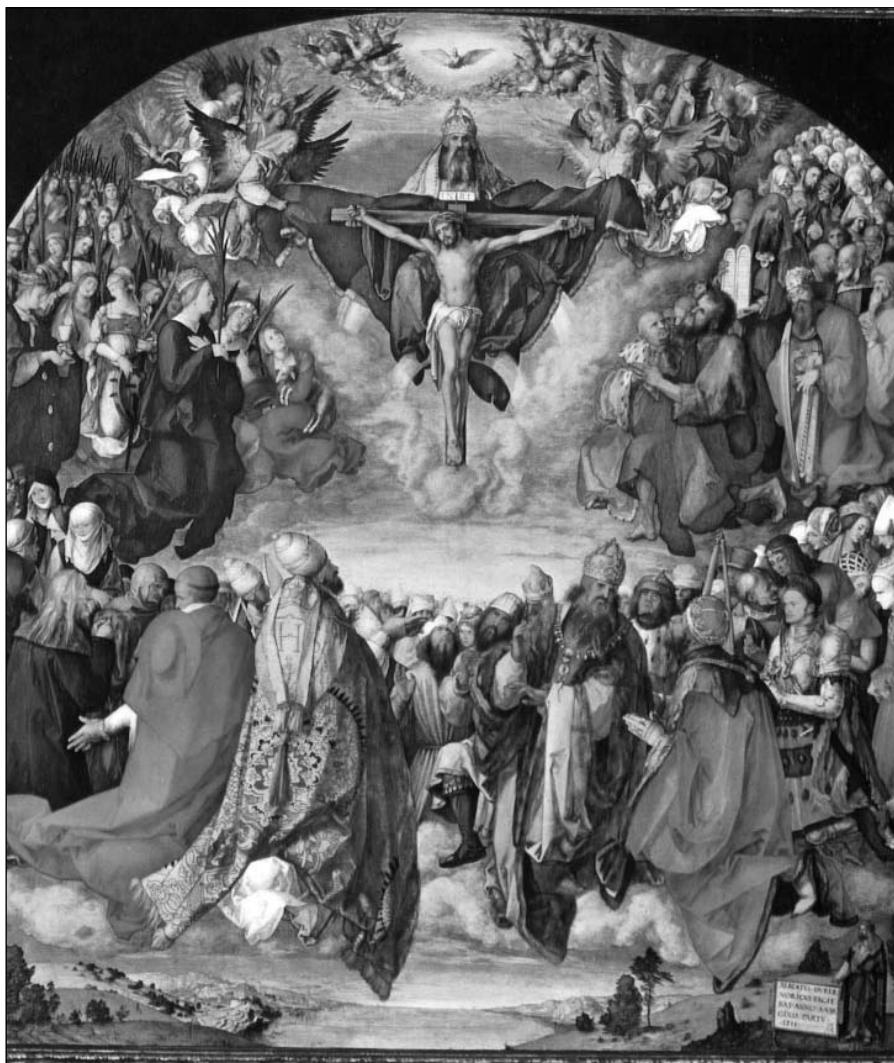

Foto: archív

HOMILIE

Živé slovo Boží

Maloval malíř v přírodě. Zastavil se u něho venkovan, pozoroval ho a nakonec promluvil: „Mohu se vás optat, co tu vlastně děláte?“ – „Vy to nevidíte? Máte tu tak krásné údolí, jaké nikde jinde není.“ – „Rád tomu věřím, údolí je tu krásné. Ale co děláte vy?“ – „Nevidíte? Já to maluji.“ – „Tak vy to malujete. Mohu se ještě zeptat? Ono to tak není, jak vy jste to namaloval.“ – „To nevdá, ale já to tak vidím.“ – „Ach, vy to tak vidíte. Mohu se vás ještě optat, proč jste si zvolil toto řemeslo, když takhle vidíte?“

Při čtení Písma se setkáváme s živým Kristem

Nevypravuje se, co k tomu dodal malíř, který svým uměním chtěl povědět jiným, co jemu samému říká pohled na krásnou přírodu. Ponechme umělcům, aby jednotlivé malíře posoudili. Ale v náboženství stojíme před jiným problémem. Máme před očima Bibli, plnou krásných Božích slov, jaké nikde jinde nejsou. A i tu se setkáváme s mnohými, kteří nám chtějí vyložit, co jim samým ta slova říkají. Jsme tím vždycky nadšeni? Postěžoval si jeden mladý kněz: „Účastnil jsem se biblického kursu, abych se lépe seznámil s Písmem svatým. Slyšel jsem tam mnoho zajímavých věcí, ale celkově jsem zklamán. Co z toho povím věřícím v kostele? My potřebujeme, aby to bylo Boží slovo pro život, a ne pro učené studie historické a filologické.“

Ta stížnost je oprávněná, ale jenom částečně. Odpověděl bych na tu námitku prostě: „Je užitečné studovat dějiny literatury, ale samozřejmě to není totéž, jako číst s pochopením pěkné verše.“ Setkáváme se tu s duší básníka. A při čtení Písma jde ještě o něco více. Setkáváme se tu s živým Kristem, který k nám mluví.

Píše Pavel Evdokimov: „Otcové Církve nečetli texty, ale setkávali se při četbě s živým Kristem a Kristus mluvil k nim. Přijímali jeho slova jako eucharistický chléb a eucharistické víno.“ Toto přirovnání je staré. Nacházíme je u Origena. Ten upozorňuje na to, že se křesťanská liturgie skládá ze dvou částí: z liturgie slova a z liturgie eucharistické. Obojí spolu souvisí. V první části k nám přichází Boží Syn pod způsobou slova, v druhé části pod způsobou chleba a vína. Musíme se tedy připravit, abychom ho přijali důstojně. Kdo čte knihu jenom jako knihu, odloží ji, když ho přestane zajímat.

Jinak je tomu s dopisem, který mu píše matka. V každé větě tu bývá něco, co se nás přímo týká.

Kristus k nám promlouvá v hlasu Církve

Když psal sv. Bazil pravidla pro mnišské bratrstvo, které založil, každý předpis doložil slovy Písma svatého. Chtěl tím říci: to, co vám tu ukládám, není můj výmysl, ale jsou to slova Kristova, kterého máte poslouchat. Něco podobného se opakuje později v životě sv. Františka z Assisi. Také okolo něho se shromáždila skupina bratří, kteří ho chtěli následovat. Byl vyzván, aby pro ně napsal pravidla života. Uchýlil se do samoty v místě Fonte Colombo. Tam se celou dobu modlil, aby ho Bůh osvětlil a vnuknul mu pravé myšlenky. Ale sotva začal psát, nedokázal vyjádřit nic jiného než to, co stojí v evangeliu. Zdálo se mu zbytečné a neužitečné, aby k tomu něco přidával. Vždyť přece chceme poslouchat samotného Krista!

Ale jeho pravidla byla přece jenom rozšířena. Přidaly se ke sloům evangelia církevní předpisy pro řeholníky. Vznikla tedy kombinace slov Božích a lidských současně? To by nebylo šťastné řešení. Situace je však jiná: věříme totiž, že týž Kristus, který mluví v evangeliu, nepřestává k nám promlouvat v hlasu církve, která je jeho mystickým tělem. Tedy i její autentická slova mají moc a sílu zasahovat do života jednotlivců a přetvářet svět. To je pro nás velkou útěchou. Uprostřed ohlušující vřavy světa můžeme přesto slyšet slova, která nás vedou k dobru a k pravdě.

Boží slovo očisťuje naše svědomí

Je to potěšující. Ale je ku podivu mnoho těch, kteří to považují za ponižující. Vyslovují své mínění v této formě: „Mám své vlastní svědomí. O tom se všeobecně tvrdí, že je to Boží hlas v našem srdci. Svědomí mi tedy říká, co mám dělat. Nač mám tedy ještě poslouchat někoho jiného, kterého často ani neznám? A mám-li uznat nějakou vnější autoritu, k tomu stačí Písmo svaté podobně jako muslimům stačí Korán.“

Tato námitka vypadá moderně, ale je prastará. Klade si ji už Origenes. Ptá se: Kdo zjevoval Boží vůli Adamovi v ráji? Neměl Písmo po ruce, nebyli tam proroci, nebyla tam Církve. Ale nebylo toho zapotřebí. Měl čisté svědomí, a to ho

Foto: archiva

vedlo jasně a zřetelně k dobru. Pozoroval krásu světa a i tam objevoval Boží moc a sílu. Stala se však tragédie. První lidé Božího hlasu neposlechli a tím znečistili ten pramen čisté vody, který dával kvést všem ctnostem v ráji srdce. Následky vidíme i dnes. Kolik zločinů a zla se děje ve světě a všichni, kdo zle jednají, se rádi odvolávají na své vlastní svědomí, že to tak vidí. „Zabijí vás a budou myslet, že tím slouží Bohu“ (srov. Mt 24,9), předpovídá Ježíš učedníkům.

Mohla Boží dobrota zanechat lidi v takovém poblouzení? I v této situaci Bůh zasahuje k našemu dobru, odpovídá Origenes. Všemohoucí vzbuzuje občas lidi, kterým očisťuje svědomí svým Duchem a posílá je, aby zjevili ostatním, co je dobré a co je pravda. Ve Starém zákoně se jim říkalo „vidoucí“ nebo „proroci“. Kázali ústně, ale mnohá jejich slova byla zapsána. Tak vznikalo postupně Písmo svaté. Bůh nedal lidem do ruky přímo knihu, ale posílá lidi, kteří mají prorocký dar. Ti mluví a píší. Proroci byli ve Starém zákoně, v první Církvi a jsou i dnes. Ani Písmo, ani oni tu nejsou k tomu, aby nahradili svědomí, ale jsou lékem k tomu, aby je očistili, aby zase jasně soudilo, co je dobré a zlé. Často slyšíme otázku: Mohu jednat podle svého svědomí? Odpověď zní: Musíš, ale musíš je stále očisťovat léky a radou kompetentních lékařů, které ti Bůh dává k očistě a k pravému světlu.

Mons. Tomáš Špidlík SJ
<http://www.radiovaticana.cz>
 (mezikřesťanská redakce)

VĚROUČNÉ OTÁZKY

Víra: vztah, nebo dogma, osobní přesvědčení, nebo oficiální nauka?

Na dotazy týkající se víry a mravů odpovídají bratři a sestry Řádu kazatelů (dominikánů) s úmyslem stanovisko Církve srozumitelně zprostředkovat. Dotazy lze zasílat na adresu redakce.

Foto: www.bluffton.edu

Je pro víru důležitější osobní vztah nebo systém dogmat? Jedná se o přesvědčení, které jsem si svobodně určil, nebo jsem se musel podrobit nějaké instituci? Čtyři kontrastní přívlastky, které mají nějaké spojení s vírou. Jsou to čtyři odporující si představy jedné víry, nebo jde jenom o její různé vlastnosti? Je víra jednou z takových představ, nebo hlubší skutečnost, která se může projevat jako vztah i jako pravda?

Otázka není určena kněžím nebo teologům k učené disputaci, ale může se stát předmětem úvah a potíží ve zcela praktickém životě, zvláště pokud si člověk položí otázku o opravdovosti své víry. Když se jednou sám sebe zeptá: co z té mé víry vlastně zbylo? Odpověď bude taková, jaká byla představa o víře.

Víra jako osobní vztah a přesvědčení

Když by měl nevěřící člověk popsat víru, nejspíš by ji definoval jako osobní přesvědčení. Řekl by, že víra je něco, co nejde dokázat, ale co přesto považujeme za pravdivé. Zároveň by asi dodal, že věřit něčemu musí člověk chtít, takže to je otázkou jeho svobodné vůle.

Co by řekl člověk věřící? Vyšel by nejspíš ze své zkušenosti: chodím do kostela, možná se i modlím, proč to dělám? Tak kvůli Pánu Bohu, protože víra, to je vztah mezi mnou a jím.

Vnější zkušenosti se víra jeví jako svobodný souhlas rozumu s tím, co není jisté. Vnitřní zkušenost v ní vidí vztah k osobě

Boha, který je důvodem náboženského jednání. Je takový pohled na víru kompletní? Nikoli, ale co tedy chybí?

Vnější zkušenost nezdůvodňuje, proč a čemu se člověk rozhodne věřit. Jestliže se rozhoduje o obojím úplně libovolně, má právo si podobu své víry vybrat. Ta přestane být katolická v případě, kdy se nevejde do katechismu. Smůlu má ale katechismus. Taková víra zaručuje svobodu výběru stylu náboženského života podle vlastního vkusu, avšak nedává žádnou záruku věrohodnosti. Jejím garantem je jakási vnitřní intuice, podle které by se v praktickém životě žádný rozumný člověk netroufl řídit.

Vnitřní zkušenost samotná má jiná úskalí. Jakýkoli úkon, který bych udělal bez toho, že bych prožíval svůj vztah k Bohu, by nebyl úkonem víry. (To by bylo neplatných mší, zpovědí, modliteb...).

Osobní vztah a svobodné přesvědčení k víře patří, ale víra není ani jedno, ani druhé.

Víra, theologální ctnost

Víra je božská (theologální) ctnost, praví katechismus (KKC 1814). Ctnost je trvalá a pevná dispozice konat dobro (KKC 1803). Ctnost je *habitus*, to je filosofický termín, který označuje jakoukoli pevnou a stálou dispozici k něčemu; prostě něco umět. Tak třeba pianistou nazýváme člověka, který má *habitus* hrát na piáno. Dříve by se dalo říci, že hraní na piáno je jeho ctnost. Ctnost se latinsky řekne *virtus*, proto by se o pianistovi řeklo, že je *virtuosus* (ctnostný), odtud česky virtuóz. Víra je tedy umění něco dělat.

Ctnost hraní na piáno by se dala nazvat muzikální, protože produkuje hudbu. Víra se nazývá božskou (theologální), protože nás má uvést v kontakt s Bohem. Muzikální ctnost se získává cvikem, kdežto theologální ctnost je člověku darována milostí (*virtus infusus*).

Už nyní nazýváme dobrodiní víry jako odlesk v zrcadle, je to jako bychom již vlastnili úchvatné věci, o nichž nás víra ujišťuje, že je budeme jednoho dne zakoušet. (Sv. Basil z Cesareje)

Přilnutí k víře – *adhærsio fidei*

Bůh se zjevuje člověku, jehož intelligence a vůle jsou disponovány Boží milostí, takže je schopen učinit akt důvěry, kterým přijímá víru za pravdivou, ne však proto, že by nahlédl její rozumnost, ale proto, že Bůh, který s ním navázal vztah, mu ukázal svou věrohodnost. Víra je poslušnost zjevujícímu se pravdomluvnému Bohu.

Z toho vyplývá, že víru nemohu přijmout, dokud mou vůli neuschopní milost. Oproti tomu vůle, byť uschopněná milostí, může víru odmítnout.

Co do obsahu víry si věřící člověk nevybírám, ale z principu věří tomu, co mu zjeví Bůh. Aby neupadal do pochybností o původu zjevených pravd a aby mezi lidmi nebylo sporu o tom, které to jsou, Bůh používá vnější prostředky: Písmo, Tradici, učitelský úřad Církve (*Magisterium*) a svátosti.

Obsahem víry je Bůh sám, tak jak sám sebe poznává. Bůh je moc veliké sousto (jsoucno) na to, aby ho člověk zhltnul stejně rychle, jako když pochopí trojčlenku. Spíš je to jako s rozhlednou. Abychom viděli celou krajinu, musíme po ochoze chodit dokola a dokola a pořád z ní vidíme jenom kousek, přesto se krajina dává vidět celá. Víra nám ukazuje jednoho Boha, ale sděluje se nám skrze množství pravd.

Jak ale poznám, že mám víru

Jestliže jsem skrze milost schopen přilnout k víře (*adhærere fidei*), mám víru zřejmou (*explicitní*), aby se však stala živou, je třeba křtu. Víra se může stát i mrtvou, a to když spáchám těžký hřích, pak je potřeba zpovědi pro znovuzískání božské ctnosti lásky (*caritas*), která je duší víry. Víru jednou mrtvou můžu úplně ztratit, nestane se tak hned, ale stačí, abych z ní po delší dobu úmyslně vylučoval nějakou pravdu. Mezi důvody, které často vedou k pomalé ztrátě víry, většinou nepatří teoretické problémy s naukou o Nejsvětější Trojici nebo o Mariině panenství, ale pravdy morální.

Mohu si být jistý tím, zdali mám víru explicitní nebo ne, avšak nikdy nemohu mít jistotu o tom, jestli mi má víra stačit ke spáse. Je to dáno tím, že je to právě božská ctnost lásky, která oživuje

DOPISY ČTENÁŘŮ

víru a činí ji tak spásonosnou. Jenomže žádný člověk nemůže s jistotou říci, jak moc miluje Boha, a proto žádný člověk nemůže říci, jak moc věří.

Chceme-li alespoň najít klid, když ne jistotu o míře naší svatosti, musíme konat konkrétní každodenní skutky lásky k Bohu, mezi něž patří na první místo pravidelná (každodenní) modlitba, časté obrácení srdce prožívané ve svátosti smíření, účast na svátostech, především na mši svaté a svatém přijímání.

Nakonec nejde o to hledět na vlastní víru, ale s pomocí víry na Boha. Čím jasněji jej naše víra uvidí, tím lépe bude naše inteligence chápat, že je dobrý a o to víc po něm bude naše srdce toužit. Čím víc budeme po Bohu toužit, tím větší skutky lásky budeme konat, to bude živit naši víru, která v nás rozhojní poznání, že Bůh je dobrý a krásný a vše se bude opakovat znovu a z větší intenzitou.

fr. Albert Kilberger OP

Víra je nezasloužený dar, který Bůh zdarma dává člověku. Tento neocenitelný dar nesmíme ztratit. Abychom žili, rostli a vytrvali ve víře až do konce, musíme ji živit Božím slovem; musíme prosit Pána, aby nám v ní dával růst, musí se projevovat láskou, udržovat se naději a musí být zakořeněna ve víře Církve. (KKC 162)

Dopisy čtenářů

Majetkové vyrovnání mezi státem a církvemi: Jiný pohled

Vláda ČR schválila dne 23. 1. 2008 návrh na majetkové vyrovnání mezi státem a církvemi. Mezi představiteli vládních stran zavládla spokojenost, v seriózních médiích je návrh této dohody kladně hodnocen. Pomineme-li nejistý osud tohoto návrhu při průchodu Parlamentem a různé spekulace o politickém kšeftování v souvislosti s volbou prezidenta, mohou nás napadnout některé otázky, na něž dosud nikdo neodpověděl. Například jakým způsobem byl majetek ohodnocen, proč se řádům a kongregacím vydává majetek v naturální podobě, zatímco dalším církevním právnickým osobám bude vyplácena (a vyplácena?) náhrada, která varianta je vlastně pro církevní subjekty výhodnější? Kde vezmou církve potřebné finanční prostředky, až přísun peněz ze státní kasy začne vysychat? Proč k tomuto tématu neproběhla diskuse třeba uvnitř KDU-ČSL nebo na stránkách Katolického týdeníku? Jak a kdo vysvětlí řídícím radám věřících na nedělních bohoslužbách nutnost zavedení církevní daně, přičemž už teď jsou věřící, většinou důchodci nebo rodiny s více dětmi, neustále vybízeni k dalším a dalším sbírkám? Za této situace kardinál Miloslav Vlk řekl: Církve se definitivně zříká části svého majetku. Také by se dalo říci: Tímto aktem 19 let po listopadu 1989 konečně legalizujeme komunistickou zlodějnou. Až strany nynější vládní koalice prohrají příští volby (a zatím pro to dělají opravdu hodně), rudorůžová vláda si jistě najde způsob, jak přísun peněz církvím omezit.

Mnohé otázky jsou položeny, odpovědi lze hledat pouze v širším kontextu nebo v kuloárech. Ministři Gandalo-

vič a Kalousek říkají: stát konečně bude moci část dosud blokováného majetku prodat. Ano, tady se již náznakem odpovídá rýsuje. Nejde jen o pozemky, jejichž dosavadní blokáce brání obcím v rozkvětu, jak je často zmiňováno v médiích. Jde tady hlavně o lesy. Podnikatelská lobby v lesním hospodářství zocelená řadou soudních sporů se státním podnikem Lesy České republiky i mezi sebou navzájem větrí jednu z mála dosud neohlodaných kostí. Je svědecky dokázáno, že vždy, když se v minulých letech dostala otázka církevních restitucí na pořad jednání, mnozí představitelé této lobby ozdobili své příbytky mohutnými krucifixy, nechali se vidět na bohoslužbách, v arcibiskupském paláci, v Parlamentu i ve Strakove. Účinnost této strategie v mírně změněných podmínkách se ověřuje i nyní.

Další odpovědi lze nalézt i v minulosti, v dobách před rokem 1948, kdy správa církevního majetku dobře fungovala. Ještě dnes může oko laika i lesnického odborníka spočinout se zalíbením na lesních porostech založených před 100 i více lety na velkostatku Svatovítské kapituly ve Spáleném Poříčí nebo na arcibiskupském velkostatku v Rožmitále pod Třemšínem. Rožmitálský zámek, který již byl pražskému arcibiskupství vrácen, nyní nezadržitelně chátrá, což zdejší levicová radnice dovedně využívá k proticírkevní propagandě. Jaksi se zapomíná, že zámek byl do dnešní podoby vystavěn a pak udržován právě z výnosů arcibiskupského velkostatku, který dával práci a tím i obživu mnoha generacím zdejších obyvatel. Vzpomínám na historiky ze života lesního personálu, které mi vyprávěl můj dědeček, který zde jako lesník působil. Lesnické

povolání se u nás dědilo, mí předkové zde sloužili prokazatelně už v roce 1790. Nejenom určitá nostalgie, ale i víra v nápravu dřívějších křivd mě vedla k tomu, že jsem po roce 1990 s několika dalšími lesníky navrhoval obnovu tohoto modelu hospodaření, tedy založení podniku se 100 % vlastnictvím církevních právnických osob k přímému obhospodařování lesů v církevním majetku, zatímco u zemědělské půdy jsme navrhovali pronájem. Rád vzpomínám zejména na vlídnost a pochopení Otce biskupa Lišky, v té době světícího biskupa pražského, který měl tato jednání „v referátu“. Tehdy u nás převládalo nadšení pro dobrou věc a naivní představa, že křivdy způsobené komunistickým režimem budou rychle odčiněny. Jak hluboce jsme se mylili, ukazuje se až dnes.

*Ing. Rudolf Mareš
Rožmitál pod Třemšínem*

Poděkování

Je dobře, že dáte občas slovo Vaším čtenářům. Souhlasím s tím, co bylo řečeno o rozvodech. Bohužel, snaha s tímto něco dělat dávno vypadla ze hry. Následně vypadla ze hry také ochrana života a mnoho dalšího, co bývalo v programu KDU-ČSL. Důsledky se očividně projevují.

Díky také, že uvádíte analýzy současného stavu ze zdrojů Vatikánského rozhlasu.

Připadá mi, že jsme v situaci jako u rybníka Bethesda: již 40 let tu leží společnost postižená potratovým zákonem a není nikoho, kdo by ho k rybníku donesl, když je k tomu čas. Současná garnitura KDU-ČSL asi těžko.

Antonín Folker, Chmelná

NA ZÁVĚR

Kde začíná věčnost?

Bůh není jen všemocná bytost, ale v modlitbě je i náš živý protějšek. Teprve před „Boží tváří“ dostává člověk svou vlastní skutečnou podobu. Modlitba je tak náš osobní vztah a existence před Bohem, kdy naše tvářnost ožívá a rozvíjí se. Co je však minulý čas našich předků? Také i my žijeme více v přítomnosti, než v čase. Ta obsahuje minulost i budoucnost. Náš vztah ke Kristu totiž mění i náš vztah k zákonům. Podle sv. Pavla nejsme již více pod zákonem, ale v zákonu.

Jednoduše to vysvětluje např. pokání, kde společně působí Bůh, církev a my. Měníme pak nejen minulost, ale i budoucnost. Lidské skutky tak nejsou jen dle přirozených zákonů. Lidský čin je obdařen i duchovním významem. Scholastikové proto rozlišovali mezi *actus hominis*, čili lidským aktem daným přírodou a *actus humanus* čili aktem, který má co dělat s duchem i svobodou.

Ten není vázán jen na samotný fakt, ale závisí každým okamžikem od toho, jaký smysl mu dá člověk. Proto není v životě člověka nic definitivního, nic minulého. To, co člověk udělal, může každým okamžikem nabyt nového smyslu. Přítomné je tak jakousi účastí věčnosti v čase a dává smysl minulému stejně jako budoucímu. Člověk tak stojí před stále novým úkolem: vytvářet budoucnost a tím nepřetržitě dodávat duchovní význam minulosti. Tak se podílí na věčnosti vytvářením díla v čase. Věčnost tak neznamena únik z času, ale jeho naplnění. Pokání je metafyzický cit, který přesahuje čas, protože se odvolává k věčnosti a dokazuje, že minulost není hotová. Je ve stavu vzniku stejně jako přítomnost a budoucnost. Pokání nemůže změnit fakta, ale může přetvořit jejich význam.

Obdobně tak i liturgie církevního roku je zakotvena ve věčnosti a zprítom-

ňuje nám skutky Boží a zejména Krista Pána. Děly se sice v čase, ale zároveň zůstávají neměnnou skutečností v Kristu, a to i s modlitbami našich předků, které tak ovlivňují všechny naše časy.

Petr Jílek, KCLJ

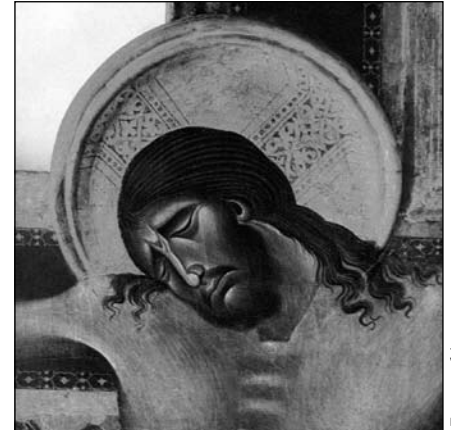

Foto: archiv

Liturgická čtení

17. 2.	Neděle	Gn 12,1–4a, Žl 33, 2 Tim 1,8b–10, Mt 17,1–9 <i>2. neděle postní</i>	21. 2.	Čtvrtek	Jer 17,5–10, Žl 1, Lk 16,19–31 <i>sv. Petr Damiani</i>
18. 2.	Pondělí	Dan 9,4b–10, Žl 79, Lk 6,36–38 <i>sv. Simeon</i>	22. 2.	Pátek	1 Petr 5,1–4, Žl 23, Mt 16,13–19 <i>Svátek Stolce sv. Petra, apoštola</i>
19. 2.	Úterý	Iz 1,10.16–20, Žl 50, Mt 23,1–12 <i>bl. Godšalk</i>	23. 2.	Sobota	Mich 7,14–15.18–20, Žl 103, Lk 5,1–3.11–32 <i>sv. Polykarp</i>
20. 2.	Středa	Jer 18,18–20, Žl 31, Mt 20,17–28 <i>sv. Nikefor</i>			

24. 2.	Neděle	Ex 17,1–7, Žl 95, Řím 5,1–2.5–8, Jan 4,5–42 <i>3. neděle postní</i>	28. 2.	Čtvrtek	Jer 7,23–28, Žl 95, Lk 11,14–23 <i>sv. Roman</i>
25. 2.	Pondělí	2 Král 5,1–15a, Žl 42, Lk 4,24–30 <i>sv. Valburga</i>	29. 2.	Pátek	Oz 14,2–10, Žl 81, Mk 12,28b–34 <i>sv. Kasián</i>
26. 2.	Úterý	Dan 3,25.34–43, Žl 25, Mt 18,21–35 <i>sv. Alexandr</i>	1. 3.	Sobota	Oz 6,1–6, Žl 51, Lk 18,9–14 <i>sv. Suitbert</i>
27. 2.	Středa	Dt 4,1.5–9, Žl 147, Mt 5,17–19 <i>sv. Gabriel od Bolestné Panny Marie</i>			

RC MONITOR — zpravodajský čtrnáctideník vydávaný o. s. Res Claritatis pod záštitou České dominikánské provincie. Noviny jsou zaměřeny na osvětu široké veřejnosti v oblasti života a postojů římskokatolické Církve jako prevence náboženské nesnášenlivosti a xenofobie. Publikované zprávy jsou zveřejňovány na zpravodajském serveru <http://res.claritatis.cz>. ISSN: 1214-8458. MK ČR E 15474.

Adresa redakce: Res Claritatis, Hlubočepská 85/64, 152 00 Praha 5, e-mail: redakce@claritatis.cz, číslo účtu: 1683820001/2400.

Redakční rada: Vít Cigánek, RNDr. Václav Frei, Mgr. Michaela Freiová, P. Mgr. Pavel Mayer OP, Zdeňka Rybová, Mgr. Radim Ucháč, Kateřina Ucháčová, Ondřej Vaněček, Mgr. Matyáš Zrno. **Teologický poradce:** P. Mgr. Pavel Mayer OP.

Objednávky: Noviny jsou distribuovány zdarma a lze je v požadovaném počtu kusů objednat na korespondenční adrese redakce. Jejich vydávání je možné jedině díky zasláním darům, které pokrývají náklady na tisk a distribuci. Náklady na jedno číslo činí přibližně 10 Kč, což ročně znamená 240 Kč. Všem dárcům Pán Bůh zaplať. Dary lze podle § 15 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. uplatnit pro snížení základu daně.